

A NEMZETKÖZI FÖLDRAJZI UNIÓ (IGU) XX. KONGRESSZUSA ÉS XI. KÖZGYŰLÉSE

London, 1964. július 20—28.

A kongresszuson több mint 2000 geográfus vett részt 70 országból, köztük 700 Nagy-Britanniából, 210 az USA-ból, utánuk a legnépesebb delegációkat Franciaország és Nyugat-Németország küldte, 100—100 résztvevővel; jelentős volt a szovjet, svéd, kanadai és lengyel küldöttek száma is. Magyarországról a 8 hivatalos küldöttön (RADÓ SÁNDOR, az IGU Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke, BORA GYULA, ENYEDI GYÖRGY, KÁDÁR LÁSZLÓ, KÓRÓDI JÓZSEF, LÁNG SÁNDOR, PÉCSI MÁRTON; a megbetegedett SZABÓ PÁL ZOLTÁN helyett BENCZE IMRE) kívül még 7-en mint turisták vettek részt, úgyhogy országunk ezúttal viszonylag igen jól volt képviselve. Először jelentek meg az afrikai kontinens földrajzosaik nagyobb számban, ugyanis 16 afrikai ország küldte el — bár kislétszámú — delegációit, amelyek tagjai között több európai is szerepelt. A kongresszus előadásai 9 szekcióban hangzottak el, amelyekre kb. 1200 tanulmányt nyújtottak be. Ezekből a kongresszus vezetősége csak kb. 400-at fogadott el. A benyújtott 9 magyar előadásból is csak PÉCSI MÁRTON, RADÓ SÁNDOR és SZABÓ PÁL ZOLTÁN dolgozatait fogadták el, utóbbiét betegsége miatt LÁNG SÁNDOR olvasta fel. Az előadások nyelve csak angol és francia lehetett, az előadások túlnyomó többségét angol nyelven tartották. Egy-egy szekció vezetését 2—3 társelnök látta el; az összesen 25 társelnök (14 országból) közül a legtöbb az USA (5) és a Szovjetunió (4) küldöttjeiből került ki. A Szovjetunióon kívül a szocialista országokat Lengyelország és Magyarország képviselte a szekciók elnökségében. A szekciók ülései közül különösen megemlítendő a térképészeti szekció ülésének ama mozzanata, amikor az elnök, RADÓ SÁNDOR bejelentette, hogy 7 szocialista ország térképészeti szervei magyar kezdeményezésre kiadja a világ első egységes méretarányú és egységes jelkulccsal bíró térképművét 244 íven és e térképmű leírását és első szelvényét a helyszínen mindjárt be is mutatta.

A kongresszus alkalmából 7 térkép- és könyvkiállítást rendeztek, amely képet adott a brit földrajzi irodalomról és térképészetről. A kongresszus vezetősége 68 kirándulást szervezett meg Londonban és környékén tudományos vezetéssel, ezenkívül 58 szimpóziumot a kongresszus előtti és utáni héten. Néhány szimpóziumon egy-egy magyar geográfus is részt vett. A kongresszus résztvevői nagyszámú könyvet, térképet, folyóiratot, jelentést kaptak. A magyar küldöttség három angol és részben francia nyelvű kiadványt juttatott el a többi delegációnak.

A kongresszus Londonnak jelentős társadalmi eseménye volt, ünnepélyesen II. ERZSÉBET királynő és az Angol Királyi Társaság elnöke nyitotta meg; az elnöki tisztséget DUDLEY STAMP professzor, az Angol Királyi Földrajzi Társaság elnöke látta el.

A kongresszusi tagok részére számos fogadást rendeztek, amelyek közül kiemelkedő volt az, amelyet a brit kormány nevében az oktatásügyi miniszter adott, továbbá a Royal Society fogadása székházában, a British Museum, a Royal Geographical Society és a Shell kőolajtársaság igazgatóságának fogadása. Különböző diplomáciai képviselők is adtak fogadást a kongresszus tiszteletére, így a magyar nagykövetség is, amelyen kb. 150 meghívott jelent meg, köztük a kongresszus vezető személyiségei.

Az IGU-nak a közgyűlés kezdetekor 52 ország vezető tudományos szerve volt rendes tagja, továbbá 4 ország társult tagja. A kapcsolatot az IGU végrehajtó bizottságával az egyes tagországokban, így Magyarországon is, az IGU nemzeti bizottságai tartják fenn. A közgyűlésen 3 új tagot: Szenegált, Ghanát és Írországot — vették fel, azonkívül 3 eddig társult tag — Nigéria, Szudán és Uganda — a rendes tagok sorába lépett, úgyhogy a közgyűlés bezártakor az IGU-nak 58 ország volt rendes tagja és 1 társult tagja (Kenya). Ezekből 17 a kapitalista Európára, 11 Ázsiára, 11 Afrikára, 2 Észak-Amerikára, 7 Latin-Amerikára (Kuba nélkül) és 2 Ausztráliára és Óceániára esett. A szocialista tagországok száma 9; Bulgária, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Kuba, Lengyelország, Magyarország, az NDK, Románia, Szovjetunió.

A közgyűlés első fontos tárgysorozati pontja a 9 tagú végrehajtó bizottság (elnök, 2 alelnök, titkár) megválasztása volt az 1964—1968. évekre. A már előzőleg nyilvánosságra hozott hivatalos javaslattal ellentétben az új elnök nem GERASZIMOV szovjet akadémikus, az egyik eddigi alelnök lett, mert utóbbi más fontos elfoglaltságára tekintettel nem fogadta el a jelölést. Új elnökké S. P. CHATTERJEE kalkuttai egyetemi tanárt, az Indiai Földrajzi Társaság elnökét választották meg, részben azért is, mert a következő, 1968. évi nemzetközi kongresszus megrendezését India vállalta el. Az eddigi alelnökök közül megmaradt a Szovjetunió (GERASZIMOV akadémikus), Franciaország és Új-Zéland képviselője, továbbá KARL TROLL (NSzK) az Unió eddigi elnöke, az alapszabályok szerint választás nélkül első

alelnök a következő periódusban. Új alelnökök lettek Lengyelország, Olaszország képviselője, továbbá az USA új képviselője az eddigi helyett. HANS BOESCH titkárt (Svájc) újra megerősítették tisztségében. A végrehajtó bizottság 9 tagja között tehát a szocialista tábornak 2 képviselője van.

A végrehajtó bizottság megválasztása után tartotta meg a titkár a beszámolóját az elmúlt, 1960—64. évi periódusról. Itt került szóba az a körülmény, hogy az NDK, amely teljes jogú tagja az IGU-nak, nem küldhetett küldöttséget a kongresszusra és a közgyűlésre. Ezzel kapcsolatban a szovjet küldöttség éles tiltakozását fejezte ki és utalt a Nemzetközi Uniók Tudományos Tanácsának (ICSU) ama határozatára, hogy csak olyan országokban szabad nemzetközi tudományos kongresszusokat megtartani, amelyek lehetővé teszik minden ország küldöttségének megjelenését. A Szovjetunió tiltakozását jegyzőkönyvbe vették.

A következő fontos napirendi pont az IGU bizottságainak újrászervezése s a bizottságok elnökeinek és 5—5 rendes tagjának megválasztása volt. Az eddigi 17 bizottságban hazánk egy rendes és 11 levelező tag képviselte. A bizottságok mindegyike a kongresszus alkalmából ülést tartott, amelyen a jelenlevő magyar bizottsági tagok: a periglaciális morfológiai bizottságban KÁDÁR LÁSZLÓ és PÉCSI MÁRTON, a nemzeti atlaszok bizottságában RADÓ SÁNDOR, a földhasznosítási bizottságban ENYEDI GYÖRGY, a világ népességi térképének bizottságában RADÓ SÁNDOR és LACKÓ LÁSZLÓ, a gazdasági körzetesítési bizottságban BORA GYULA tevékeny részt vettek. A közgyűlés több bizottságot, amelyek feladataikat befejezték, megszüntetett ezek: a régi térképek, a karsztjelenségek, a földrajzi könyvek és térképek könyvtári rendszerezése, az Atlanti-óceán-mellék eróziós területeinek bizottságai. A világ népességi térképe bizottságának megszüntetésére irányuló javaslatot a magyarországi nemzeti bizottság olyan irányban kérte módosítani, hogy a bizottságot a világ népességének földrajzi és térképészeti bizottsága néven szervezzék újjá. A javaslatot nagy többséggel elfogadták. A közgyűlés új bizottságokat állított fel, ezek: mezőgazdasági tipológia, légi fényképezés, nemzetközi hidrológiai évtized, alkalmazott földrajz és mennyiségi módszerek bizottsága. Míg az eddigi 17 bizottság elnökei közül a szocialista országokat 3 geográfus (2 lengyel, 1 szovjet) képviselte,

a 17 újonnan választott elnök közé 3 lengyel és 1 szovjet tudós jutott. A bizottságok rendes tagjai között a közgyűlés Magyarország eddigi rendes tagját (RADÓ SÁNDORT) a nemzeti atlaszok bizottságában) újra megválasztotta. A levelező tagokat az alapszabályok szerint a bizottságok elnökei fogják meghívni.

A bizottságok 6 térképkiallításán mutatták be működésüket, amelyeken a magyar földrajz és térképészet bőséges anyaggal szerepelt és kiadványai nagy érdeklődést keltettek.

A legutóbbi stockholmi X. közgyűlés alapszabály-bizottságot nevezett ki új alapszabályok kidolgozására, amelyeket a végrehajtó bizottság 1963-ban elfogadott és most a közgyűlés elé terjesztett. Ennél a pontnál éles vita alakult ki, mert az alapszabályokat olyan irányban javasolták megváltoztatni, hogy az eddigi „1 ország — 1 szavazat” elv helyett az országok az általuk fizetett tagsági illeték (amely 100 dollár és 1500 dollár között mozog) arányának megfelelő számú szavazattal rendelkezzenek. A magyar delegáció vezetőjének indítványára ezt a javaslatot nagy többséggel elutasították, úgyhogy az eddigi szavazási elv maradt érvényben.

A közgyűlés fontos eseménye volt a nemzetközi térképészeti társulat (International Cartographic Association — ICA) felvétele az IGU-ba. Az 1960. évi stockholmi közgyűlésen a szocialista országok képviselői tiltakoztak az ICA felvétele ellen, miután annak megindításakor a szocialista országokat nem vették figyelembe. Azóta az ICA alapszabályait úgy módosították, hogy most már semmi akadálya sem volt felvételének, amelyet a közgyűlés egyhangúan elfogadott. Ugyanakkor a szocialista országok közül a Szovjetunió, Magyarország és Lengyelország be is léptek az ICA-ba, amelynek egyik alelnöke a Szovjetunió képviselője lett, mindhárom bizottságba pedig beválasztották Magyarországi képviselőjét.

Utolsó tárgysorozati pontként szerepelt a legközelebbi kongresszus és közgyűlés helye és ideje. A XXI. kongresszust és a XII. közgyűlést 1968 decemberére tűzték ki Új-Delhibe.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a magyar küldöttség jelentős szerepet játszott mind a közgyűlésen, mind a kongresszuson, a magyar küldöttség tagjai számos új kapcsolatot teremtettek, a régi kapcsolatokat felújították, megbeszéléseket, tapasztalatcserét folytattak és így a kiküldetés igen gyümölcsöző és eredményes volt.